

Visienota cultuur gemeente Losser

Parels in de Schatkamer

Gemeente Losser

Mei 2019

Afdeling BSP

Voorwoord

Binnen onze snel veranderende samenleving zijn we ons steeds sterker bewust van de waarde die cultuur heeft. Niet alleen voor het individu, maar ook voor de maatschappij. Waar sport een mens lichamenlijk fit houdt, zorgt deelname aan culturele activiteiten voor een lenige geest. Het stimuleert de ontwikkeling van talent, van verbeeldingskracht en andere creatieve vaardigheden die we nodig hebben om te kunnen participeren in de 'maatschappij van de toekomst'. Cultuur vervult bovendien op verschillende manieren een verbindende maatschappelijke rol en is een belangrijke economische aanjager.

Het kabinet Rutte III stelt in het regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst' 2017-2021¹ dat 'cultuur het individu verrijkt en de samenleving verbindt'. Vanuit die visie is in de cultuurparagraaf van het regeerakkoord vastgelegd dat interesse in kunst en cultuur niet vroeg genoeg kan beginnen.

Tijdens de vorige kabinetsperiode waren de artistieke, maatschappelijke, educatieve en economische waarden van cultuur eveneens reden om de richting van het cultuurbeleid aan te passen. De provincie Overijssel stelde vervolgens in de cultuurnota 'Cultuur in de schijnwerpers' (2017-2020) dat 'cultuur aan de basis van ons bestaan ligt' en dat het 'onmisbaar is voor zingeving, betekenisgeving en sociale samenhang'.

De gemeente Losser heeft veel te bieden op het gebied van kunst, cultuur en erfgoed. We sluiten aan bij de visie dat kunst en cultuur ons verrijken. We willen het bewustzijn omtrent de waarde van cultuur vergroten en het inzetten ten behoeve van individuele ontwikkeling en lokale wensen en opgaven. Bovendien bestaat zowel binnen het culturele veld als binnen de gemeentelijke organisatie behoefte aan een richtinggevende cultuurvisie. Voldoende aanleiding om een cultuurvisie op te stellen, die van actuele culturele ontwikkelingen een vertaling naar gemeentelijk niveau maakt.

Deze visie is geen dichtgetimmerd kader, maar een dynamisch document, dat ruimte biedt voor ontwikkeling. Het is daarmee een kapstok voor beleid en uitvoering en een basis om verder te bouwen aan cultureel Losser.

Als naam van deze visienota is gekozen voor 'Parels in de Schatkamer'. Dit verwijst naar Losser als Schatkamer van Twente én naar de waarde die de lokale kunst, cultuur en het erfgoed hebben voor de inwoners van de gemeente Losser en de Losserse gemeenschap. De karakterisering 'parels' is zeer toepasselijk.

Harry Nijhuis
Wethouder cultuur

---

¹¹ 10 oktober 2017

Leeswijzer

De visienota cultuur 'Parels in de Schatkamer' is tot stand gekomen op basis van lokale input en actuele ontwikkelingen. Input is verzameld bij het lokale culturele veld en tijdens bijeenkomsten en in individuele gesprekken, zowel met betrekking tot cultuur als andere lokale opgaven en vraagstukken. Een lokale vertegenwoordiging – onder meer vanuit het culturele veld, ondernemers, toerisme, Participatieraad sociaal domein en gemeente – heeft over cultuur in Losser gesproken tijdens een Creatief Café. De uitkomsten van deze bijeenkomst zijn eveneens in deze visienota verwerkt.

Creatief Café

In januari 2018 organiseerde de gemeente Losser een Creatief Café voor een aantal genodigden. Doel was om vrijblijvend van gedachten te wisselen over de stand van zaken in cultureel Losser.

Cultuur is niet alleen van invloed op individuele ontwikkeling, het is met veel aspecten van ons maatschappelijke en economische leven verbonden. Daarom waren betrokken gemeentebewoners, die vanuit verschillende invalshoeken konden meedenken, uitgenodigd voor de bijeenkomst. De deelnemers kwamen onder meer vanuit cultuur, sport, zorg, participatieraad sociaal domein en overheid en er was een aantal lokale ondernemers aanwezig. De uitkomsten van het Creatief Café hebben gediend als input voor deze visienota cultuur.

De deelnemers reageerden enthousiast op het initiatief van een Creatief Café en verzochten om vaker dergelijke bijeenkomsten te laten plaatsvinden. Het ligt in de bedoeling om in samenwerking met de cultuurcoaches vaker een Creatief Café te organiseren. Genoemde thema's zijn onder meer 'cultuur en zorg', 'cultuureducatie', 'cultuur en toerisme' en 'zorg voor erfgoed'.

Culturele activiteiten

In brede zin betreft cultuur alles wat een samenleving voortbrengt en overdraagt, zowel materieel als immaterieel. In deze nota gaat het met name over culturele activiteiten. Of het nu gaat om ballet, tekenles op school, drummen in een band, zingen in een koor, een leesclub, museumbezoek, films, architectuur, muziekfestivals, streetdance, kunstwerken, theaters, monumenten of midwinterhoornblazen; het hoort allemaal bij cultuur.

Opzet

De visie begint met de Losserse culturele ambities in algemene zin. Vervolgens worden thematisch visie en de bijbehorende ambities beschreven. Maatschappelijke ontwikkelingen, lokale wensen en opgaven en de gegeven input hebben geleid tot de volgende thema's:

- Cultuur en educatie
- Cultuur en participatie
- Cultuur en erfgoed
- Cultuur en economie

Inhoud visienota

- Samenvatting
- Hoofdstuk I : Inleiding
- Hoofdstuk II : Beleid, input, opgaven en ontwikkelingen
- Hoofdstuk III : Cultuurvisie in vier thema's
- Hoofdstuk IV : Uitvoering
- Hoofdstuk V : Aandachtspunten en aanbevelingen

Uitgangspunt en rode draad

Uitgangspunt van deze gemeentelijke visienota cultuur is de waarde die cultuur heeft voor zowel onze individuele bewoners als voor de Losserse samenleving. In Losser werken we vanuit het volgende gedachtengoed:

'Iedereen doet mee, de inwoner neemt meer verantwoordelijkheid en regie om te kunnen blijven participeren, daarbij ondersteund door gemeenten, instellingen en organisaties. Voorop staat het streven naar een leefbare, sociale en warme samenleving waarin meedoen voor iedereen vanzelfsprekend is.'

Dit gedachtengoed is in deze visienota verweven. De inzet van cultuur als 'bindmiddel' en de integrale samenhang van cultuur met andere beleidsgebieden vormen de rode draad.

Dynamische visie

Deze visienota is richtinggevend en vormt een 'kapstok' voor cultuurbeleid en -uitvoering. Het is een dynamische visie, die ruimte biedt aan ontwikkelingen, initiatieven en vernieuwing.

Samenvatting

De gemeente Losser heeft een visie voor cultuurbeleid opgesteld. Deze maakt een vertaling van landelijke, provinciale en regionale culturele ontwikkelingen naar lokaal niveau. De cultuurvisie is op basis van lokale input, wensen, opgaven en ontwikkelingen opgesteld vanuit de thema's:

- Cultuur en educatie
- Cultuur en participatie
- Cultuur en erfgoed
- Cultuur en economie

De cultuurvisie 'Parels in de Schatkamer' vormt een richtlijn voor toekomstig beleid, uitvoeringsprogramma's en projecten. De inzet van cultuur als 'bindmiddel' en de integrale samenhang van cultuur met andere beleidsgebieden vormen de rode draad.

Cultuur is waardevol voor mens en maatschappij. Waar sport een mens lichamelijk fit houdt, zorgt deelname aan culturele activiteiten voor een lenige geest. Bovendien is cultuur van maatschappelijke en economische waarde. Teneinde de waarde van cultuur optimaal te kunnen benutten, is het essentieel dat er een goede lokale culturele infrastructuur is. Dit sluit aan bij het coalitieakkoord 2018-2022 'Met gestroopte mouwen vooruit. *En noe verdan!*' van de gemeente Losser. Hierin staat onder meer dat wordt gestreefd naar 'een rijk en bruisend cultuur- en verenigingsleven waar mensen zich voor willen inzetten', 'kwaliteit van de leefomgeving', 'aantrekkelijke wijken en buurten', 'vitaliteit van de dorpen', 'op pijl houden van voorzieningen' en 'het belang van voorzieningen in relatie tot de vrijetijdseconomie'. Met betrekking tot de profilering van Losser als 'Schatkamer van Twente' speelt cultuur eveneens een rol.

Deze visie heeft de waarde van cultuur voor mens en maatschappij als uitgangspunt. Het is bedoeld als een richtlijn, met ruimte voor ontwikkelingen, initiatieven en vernieuwing. Op basis van deze visie wordt uitvoering gegeven aan beleid, programma's en projecten.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk I Inleiding	7
Hoofdstuk II beleid, input, opgaven en ontwikkelingen	9
2.1 Lokaal beleid	9
2.1.1 Coalitieakkoord 2018-2022	9
2.1.2 Toekomstvisie 2025	9
2.1.3 Kadernota	9
2.1.4 Duurzaamheid	9
2.1.5 Omgevingswet	10
2.2 Cultuurbeleid Rijksoverheid	10
2.3 Provinciaal cultureel beleid	10
2.4 Cultuurregio Twente	11
2.4.1 Cultuurprofiel Twente	11
2.4.2 Voortgang	12
2.5 Gebiedsontwikkeling Noordoost-Twente	12
2.6 Samenvatting lokale input	13
2.7 Veranderende samenleving en sector	13
Hoofdstuk III Culturele ambities Losser	14
Hoofdstuk IV Visie en ambities in vier thema's	15
4.1 Thema 1: cultuur en educatie	15
4.1.1 Primair onderwijs	15
4.1.2 Voortgezet onderwijs	18
4.1.3 Buitenschoolse cultuureducatie en talentontwikkeling	18
4.1.4 Volwasseneducatie	20
4.2 Thema 2: cultuur en participatie	20
4.3 Thema 3: cultuur en erfgoed	22
4.3.1 De waarde van erfgoed	22
4.3.2 Nieuwe Omgevingswet	24
4.3.3 Archeologie	24
4.3.4 Geologisch erfgoed	25
4.3.5 Landschappelijk erfgoed	25
4.4 Thema 4: cultuur en economie	25
4.4.1 Vrijtijdseconomie	26
4.4.2 Vestigingsklimaat	26
4.4.3 Creatief ondernemerschap	26
Hoofdstuk V Uitvoering	28
5.1 Culturele infrastructuur	28
5.2 Stichting Fundament	28
5.3 Combifunctionarissen	29
5.4 Cultuurbeleid binnen gemeentelijke organisatie	30
5.5 Subsidies en andere middelen	30
5.6 Vrijwilligers	31
Hoofdstuk VI Ten slotte	32

Hoofdstuk I

Inleiding

Gemeente Losser; leven langs grens en Dinkel

De gemeente Losser bestaat uit de dorpskernen Beuningen, De Lutte, Glane, Losser en Overdinkel en het bijbehorende buitengebied. De onderlinge verbinding wordt gesymboliseerd door de langs de dorpen meanderende rivier de Dinkel. Niets voor niets is de pay-off van de gemeente 'verslingerd aan de Dinkel'. De Dinkel is van grote invloed op de natuur en de dorps- en landschapsinrichting van dit gebied. Een andere verbindende factor is de ligging aan de grens. De grens is al eeuwenlang van invloed op het leven in dit gebied. Waar mogelijk worden uitwisseling en samenwerking met de Duitse burens gezocht.

Schatkamer van Twente

De dorpskernen en het omringende buitengebied zijn rijk aan natuurlijke en culturele schatten. Mooie natuurgebieden, interessant erfgoed en een geologie die wetenschappers doet watertanden. Ieder dorp heeft zijn eigen karakter. Beuningen is een rustiek dorp, verbonden rondom kerk en dorpschool. De hotels en horeca van De Lutte trekken het hele jaar toeristen. Glane is een echt grensdorp. Overdinkel koestert de lokale smokkelgeschiedenis en Losser heeft een gevarieerd winkelaanbod. Dorpen en buitengebied zijn verbonden door (grensoverschrijdende) fiets- en wandelpaden. De gastvrije en bourgondische aard van Losser is terug te vinden bij accommodaties en horeca, maar ook bij (agrarische) ondernemers en bedrijven die zijn gericht op lekkere en gezonde voeding. Losser heeft veel schatten om te koesteren, de gemeente staat dan ook bekend als 'Schatkamer van Twente'. Vanuit deze gemeenschappelijke noemer profileert de gemeente zich, onder meer ten behoeve van de vrijetijdseconomie en het vestigingsklimaat.

Het verhaal van het erfgoed

Herkenbare kerktorens in de dorpen, Mariakapelletjes langs de weg en eeuwenoude boerenerven in het coulisselandschap zijn van oudsher gezichtsbepalend voor de gemeente Losser. Er is bovendien een 'steen-rijk' verleden, wat onder meer terug te vinden is bij de Staringgroeve en steenfabriek De Werklust. De Twentse textieltijd heeft in dorpen en landschap blijvende sporen achtergelaten en verbindt de geschiedenis van Losser met die van Twente en de Euregio. De ligging aan de grens zorgt voor meer bijzonder erfgoed, zoals (monumentale) grensstenen en een smokkelverleden. Het erfgoed vertelt het verhaal van dit gebied en de mensen die er wonen. Het wordt onder meer onder de aandacht gebracht door verschillende lokale historische verenigingen, waarbij een groot aantal betrokken erfgoedbewuste leden is aangesloten.

Lokaal cultureel leven

De gemeente kent een kleinschalig, intensief cultureel leven. Voor een bezoek aan het theater of de bioscoop zijn bewoners op buurgemeenten aangewezen, maar Enschede en Oldenzaal zijn vlakbij en goed bereikbaar. Uniek is Openluchttheater Brilmansdennen, dat 's zomers een gevarieerd programma biedt. Binnen de gemeente gebeurt veel op cultureel gebied. Muzikaal onder meer vanuit de muziekschool en via koren, harmonieorkesten en muziekonderwijs op school. De bibliotheek heeft een hoofdvestiging in Losser, een Afhaalpunt in Overdinkel en een Servicepunt in De Lutte. De hoofdvestiging in Losser is gevestigd in kulturhus 't Lossers Hoes. Naast een plek voor uitleen, informatie en ontmoeten verzorgt de bibliotheek educatieve (taal)activiteiten voor verschillende groepen en leeftijden. De aanwezigheid van de bibliotheek binnen 't Lossers Hoes biedt mogelijkheden om de verbindende ontmoetingsfunctie te versterken. De bibliotheek en de muziekschool zijn, samen met een welzijnstak, verbonden binnen de stichting Fundament. De cultuur- en taalcoaches vanuit de bibliotheek en de muziekschool spelen een belangrijke verbindende rol in de lokale culturele infrastructuur. Ook buiten deze professionele instellingen bestaat

een levendig cultureel leven. Zo zijn in de hele gemeente professionele en amateurkunstenaars gevestigd, waarvan een aantal workshops, lessen en andere activiteiten aanbiedt. Verschillende kunstenaars zijn verbonden binnen het Lossers Kunstcollectief. De door een groep professionele kunstenaars georganiseerde jaarlijkse Kunstroute Losser trekt ook bezoekers van buiten de gemeente. De muzikale verenigingen en koren in de verschillende dorpen betekenen veel voor de gemeenschap, zowel op cultureel als op maatschappelijk gebied. Ze laten zich graag zien (en horen), onder meer tijdens evenementen als intochten, herdenkingen en festivals.

Cultuureducatie

Kinderen komen in Losser op jonge leeftijd in aanraking met een breed scala aan culturele activiteiten. De Stichting Culturele Basisvorming Losser, waarin alle basisscholen binnen de gemeente zijn verenigd, verzorgt al jarenlang een doorlopende leerlijn cultuur. Het lokale erfgoed heeft hierin ook een plek. De cultuurcoach van de stichting Culturele Basisvorming Losser coördineert de activiteiten.

Voor en met de samenleving

Losser heeft als visie dat voor en met de samenleving wordt gewerkt: de inwoners, ondernemers en instellingen. Een samenleving die veel dingen zelf kan en verantwoordelijkheid neemt. Een samenleving die kan rekenen op een dienstverlenende en faciliterende gemeente Losser. Er wordt gewerkt vanuit vertrouwen, verantwoordelijkheid, flexibiliteit en verbondenheid. Vanuit deze principes is deze visienota cultuur opgesteld.

Hoofdstuk II

Beleid, input, opgaven en ontwikkelingen

De Losserse cultuurvisie maakt een vertaling van landelijk en provinciaal beleid naar lokaal niveau. Lokale wensen, opgaven en maatschappelijke ontwikkelingen zijn eveneens betrokken.

2.1 Lokaal beleid

2.1.1 Coalitieakkoord 2018-2022

Het coalitieakkoord 2018-2022 'Met gestroopte mouwen vooruit. *En noe verdan!*' van de gemeente Losser levert een aantal aanknopingspunten met betrekking tot cultuurbeleid. Cultuur wordt expliciet genoemd onder 'Samen(werken) met inwoners; 'een rijk en bruisend cultuur- en verenigingsleven waar mensen zich voor willen inzetten'. Cultuur is daarmee verbonden met begrippen als gemeenschapszin en *noaberschap* en ook met de leefbaarheid in de dorpen. Aan de meerdere keren in het akkoord genoemde 'kwaliteit van de leefomgeving', 'aantrekkelijke wijken en buurten' en 'vitaliteit van de dorpen' kan cultuur eveneens een belangrijke bijdrage leveren. Ook de voorzieningen, die 'op pijl gehouden dienen te worden teneinde de sociale cohesie en diversiteit in de Losserse samenleving te behouden en te verbeteren' en 'het belang van voorzieningen in relatie tot de vrijetijdseconomie' hangen samen met cultuur. Cultuur kan bovendien de ontmoetingsfunctie van de kulturhusen versterken. Cultuur, onder meer materieel en immaterieel erfgoed, speelt een essentiële rol in relatie tot de lokale identiteit en de profilering van Losser als Schatkamer van Twente. Met betrekking tot het sociaal domein kan cultuur worden ingezet ten behoeve van participatie en preventie.²

2.1.2 Toekomstvisie 2025

De Toekomstvisie 2025 van de gemeente Losser heeft als titel 'Samen schatbewaarders van de gemeente Losser'. In het voorwoord wordt bij de 'schatten' onder meer verwezen naar het cultureel erfgoed. Onder dat laatste vallen niet alleen gebouwen, maar ook immaterieel erfgoed als tradities en gemeenschapszin.

2.1.3 Kadernota

Bij het opstellen van de Kadernota 2018-2021 heeft het college de toekomstvisie 2025 'Samen schatbewaarders van de gemeente Losser' als uitgangspunt genomen. Hierin zijn drie kernopgaven benoemd. Dit zijn:

- Een sterk toeristisch-economisch profiel om de aantrekkelijkheid van Losser als woon- en werkplaats te bevorderen;
- Bewaken en stimuleren van de sociale samenhang en werkgelegenheid;
- Handhaven en verbeteren van het voorzieningenniveau voor inwoners en de leefbaarheid in de dorpen.

Deze kernopgaven geven mede richting aan de cultuurvisie.

2.1.4 Duurzaamheid

De Toekomstvisie Duurzaam Losser 2040 richt zich vooral op het fysieke domein. Dit zal onder meer de toekomstbestendigheid en het hergebruik van erfgoed betreffen.

---

² Zie 4.2, thema 2: Cultuur en participatie

2.1.5 Omgevingswet

De omgang met het cultureel erfgoed in onze leefomgeving wordt geregeld in de nieuwe Omgevingswet.

2.2 Cultuurbeleid Rijksoverheid

Het regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst' 2017-2021 stelt dat 'cultuur het individu verrijkt en de samenleving verbindt'. Het kabinet zet in op kwaliteit, uitbreiding van de basisinfrastructuur, vernieuwing, talentontwikkeling, behoud en ontwikkeling volkscultuur, de bescherming van monumenten, kunstwerken en archieven en kennisverbetering over de Nederlandse cultuurhistorie.

De belangrijkste punten uit het cultuurbeleid 2017 – 2020 van de rijksoverheid zijn:

- cultuureducatie: zoveel mogelijk kinderen en jongeren met cultuur in aanraking brengen.
- talentontwikkeling: de ontwikkeling van talent is van belang voor de kracht en dynamiek in de cultuursector.
- de waarde van cultuur: cultuur levert een bijdrage aan onderwijs, zorg, vrijetijdseconomie en de profilering van steden, regio's en Nederland als geheel.
- digitalisering: biedt kansen om meer mensen in aanraking te brengen met cultuur. Informatie over erfgoed wordt beter bewaard.
- internationaal cultuurbeleid: internationale uitwisseling en inspiratie door samenwerking met en presentatie aan het buitenland.

2.3 Provinciaal cultureel beleid

De beleidsnota cultuur 2017-2020 van de provincie Overijssel heeft als titel 'Cultuur in de schijnwerpers' en als ondertitel 'verbinden, versterken en vernieuwen'. De visie is dat cultuur onze identiteit bepaalt en vormt, bijdraagt aan de economie en aan een aantrekkelijke woon- en werkomgeving. Cultuureducatie en talentontwikkeling worden voor nu en in de toekomst gezien als belangrijke dragers voor een levendig cultureel klimaat. Creatieve culturele vaardigheden maken integraal deel uit van 21e-eeuwse vaardigheden.³ Men verwacht een nieuw evenwicht tussen ondernemerschap en de intrinsieke en maatschappelijke waarde van cultuur.

De rol van de provincie verandert. Naast de 'traditionele rol' (financier) wordt het faciliteren van netwerken en kennisdeling en meebewegen op kansrijke ontwikkelingen steeds belangrijker. Uitgangspunt is de balans tussen stabiliteit en continuïteit enerzijds, en ruimte en flexibiliteit anderzijds. Cultureel ondernemerschap, de onderlinge samenhang en samenwerking tussen (culturele) initiatieven en organisaties en het vergroten van de zichtbaarheid worden gestimuleerd.

De provincie versterkt de koppeling tussen cultuur- en erfgoedbeleid en andere provinciale doelstellingen. Denk daarbij aan thema's als duurzaamheid, vrijetijdseconomie, creatieve economie, *human capital*, sociale kwaliteit en Europese programma's.

---

³ Zie ook blz. 15.

Week van de Amateurkunst

Met gebruikmaking van provinciale subsidie deed Losser in juni 2018 voor het eerst mee aan de Week van de Amateurkunst (WAK). Onder de noemer 'Losser laat zich zien (en van zich horen)!' was de insteek van de week een divers cultureel aanbod, op verschillende niveaus en voor verschillende leeftijden. De activiteiten waren onder meer workshops creatief schrijven voor kinderen en volwassenen, een Twentse voorstelling van Laurens ten Den voor senioren bij Maartensstede, workshops kunst voor kinderen en volwassenen, een lezing van een schrijfster in de bibliotheek, veel muzikale optredens en Open Huis bij verschillende muziekscholen van de muziekschool.

Doel van de WAK was het bij een breed publiek onder de aandacht brengen van het lokale culturele aanbod en stimulatie van participatie. Het publiek kon op een laagdrempelige manier ervaren hoe het is om actief en passief bezig te zijn met culturele activiteiten. Uitgangspunt was: iedereen moet kunnen meedoen. Bij de organisatie waren onder meer de bibliotheek, de muziekschool, lokale ondernemers, kunstenaars, verenigingen en scholen betrokken. Gezien het succes van de WAK 2018 krijgt het evenement in 2019 een vervolg.

2.4 Cultuurregio Twente

De Raad voor Cultuur (RvC) benadrukt het brede belang van cultuur, zowel op maatschappelijk als op economisch gebied. In de 'Agenda Cultuur' (2015) concludeerde de RvC dat het cultuurbeleid sterk nationaal is georiënteerd en vooral is gericht op individuele instellingen en niet op de samenhang van culturele voorzieningen. Daarom stelde de RvC voor om de keuzes van stedelijke regio's meer leidend te laten worden in het cultuurbeleid. Op verzoek van de minister voerde de RvC vervolgens een verkenning uit naar de mogelijkheden van een sterkere en meer evenwichtige samenwerking tussen de verschillende overheden onderling en de cultuursector. Doel van de verkenning was een toekomstbestendig cultuurbeleid, dat rekening houdt met de veranderende voorkeuren van het publiek en nieuwe werkwijzen in de cultuursector. In november 2017 publiceerde de RvC de verkenning 'Cultuur voor stad, land en regio; de rol van stedelijke regio's in het cultuurbestel'. Hierin wordt voorgesteld om stedelijke regio's meer centraal te stellen in het cultuurbeleid. De regio Twente was nadrukkelijk in beeld als een van deze regio's.

2.4.1 Cultuurprofiel Twente

In aansluiting hierop is aan de regio's gevraagd een cultuurprofiel op stellen, dat als input dient voor het opstellen van de regeling basisinfrastructuur 2021-2024. De minister heeft de intentie deze profielen ook te gebruiken om richting te geven aan de uitgaven van landelijke fondsen als het Mondriaanfonds en het Fonds Cultuurparticipatie.

In co-creatie tussen lokale overheden en culturele instellingen vanuit de hele regio Twente is het Twentse cultuurprofiel 2021-2024 'Ruimte voor verbeelding' tot stand gekomen. De komende jaren zal de cultuurregio Twente inzetten op een drietal thema's:

- Tijd en Ruimte
- Traditie en Innovatie
- Grenzeloos Twente

Deze thema's omvatten het geheel van het regionale culturele ecosysteem, geven richting aan de toekomst en dienen als kader voor het regionale cultuurbeleid dat de komende jaren verder wordt ontwikkeld.

Met het profiel is ingestemd door de colleges van alle veertien Twentse gemeenten. Het profiel is op 1 november 2018 aangeleverd bij de minister. Losser heeft actief geparticipeerd in het tot stand komen van het profiel, zowel ambtelijk als vanuit het culturele veld.

2.4.2 Voortgang

In 2019 wordt de vorming van cultuurregio Twente vervolgt met de volgende stappen:

1. Verbinding van cultuur met andere domeinen
2. Betrekken van burgers
3. Verbinding met ondernemers
4. Aansluiten bij identiteit betreffende gemeente
5. Binnen de financiële kaders van betreffende gemeente

In 2019 wordt gewerkt aan twee concrete producten:

1. Uitwerking van de proeftuinen: in de landelijke werkgroep cultuurregio is afgesproken dat er een beoordelingskader voor de proeftuinen wordt ontwikkeld. Op basis van dit beoordelingskader krijgen alle regio's de mogelijkheid om een proeftuin in te dienen. De minister heeft voor Twente de proeftuin 'Twentse Maakplaatsen en generators' aangewezen en voor de uitwerking hiervan financiële middelen toegekend.
2. Uitvoeringsagenda voor de periode 2021-2024. Deze is naar verwachting eind 2019 gereed.

2.5 Noordoost-Twente

Samen met Dinkelland, Tubbergen, Oldenzaal, Waterschap Vechtstromen en de provincie Overijssel is Losser verenigd binnen nationaal landschap Noordoost-Twente. Noordoost-Twente als geheel heeft te maken met specifieke gebiedsopgaven met betrekking tot onder meer economie, landschap en sociale samenhang. Door binnen Noordoost-Twente samen te werken, kunnen deze opgaven efficiënter en effectiever worden opgepakt. Cultuur en erfgoed spelen hierin eveneens een rol.

De provincie Overijssel stelt⁴ dat kansen en mogelijkheden voor Noordoost-Twente onder meer zijn te vinden zijn in:

- betere benutting van de ligging en de grenzen van het gebied
- de gebieden toegankelijker maken voor bezoekers
- bronnen en beken geschikt maken voor recreatie
- boerenerven inrichten voor anders wonen en werken
- nieuwe vormen van (agrarisch) ondernemen stimuleren

Smokkeldorp Overdinkel

Vanuit de provinciale regeling gebiedsontwikkeling Noordoost-Twente heeft de gemeente Losser subsidie ontvangen voor het project 'Smokkeldorp Overdinkel'. Een aantal deelprojecten wordt hieruit gefinancierd. Zoals een elektrokar voor zowel toeristen als minder-valide inwoners, beleving van de smokkelroute, educatieve middelen en het ontsluiten van informatie over de Drielandsteen en andere markante punten. Het materiële erfgoed en de verhalen worden ingezet ten behoeve van een project dat zowel toeristisch-recreatieve als sociaal-maatschappelijke doelen dient. Het smokkelthema inspireert bovendien nieuwe initiatieven. Binnen dit project zijn cultuur, educatie, welzijn en vrijetijdseconomie verweven.

⁴ Provincie Overijssel, Gebiedsvisie Noordoost-Twente 2012-2020.

De provinciale subsidie in het kader van gebiedsontwikkeling Noordoost-Twente is sinds 2019 gesloten. In 2018 heeft Losser nog subsidieaanvragen voor een aantal projecten gedaan, waarbinnen cultuur en erfgoed eveneens een rol spelen.

2.6 Samenvatting lokale input

De natuur, het landschap, de culturele voorzieningen en het lokale erfgoed worden lokaal gezien als 'parels van de Schatkamer'. Vaak wordt echter opgemerkt dat wat er is, niet altijd even zichtbaar is. Binnen de gemeente is een gemengd aanbod aan culturele voorzieningen. Instellingen en organisaties weten elkaar en partijen buiten het culturele veld in principe te vinden. De lijnen zijn kort en de contacten informeel. Wel bestaat de behoefte aan betere samenwerking en verbinding en meer aandacht voor de eigen bewoners en specifieke lokale doelgroepen. Aanzet tot samenwerking blijft nog wel eens hangen in organisatorische problemen, gebrek aan tijd of andere (financiële) obstakels en coördinatie. Het actieve verenigingsleven kent zeer betrokken vrijwilligers. Echter; een aantal verenigingen kampt met een gebrek aan jonge leden en nieuwe aanwas en een dalend aantal vrijwilligers. Andere vraagstukken die werden genoemd zijn onder meer gebrek aan tijd en/of kennis met betrekking tot subsidies, public relations, huisvesting, lokale podia en een betere afstemming van activiteiten en evenementen. Het culturele veld geeft aan dat er behoefte bestaat aan lokaal beleid als richtlijn. Zowel binnen als buiten het culturele veld werd opgemerkt dat een vast aanspreekpunt respectievelijk een sparringpartner en verbinder binnen de gemeente wenselijk is. Vanuit de erfgoedsector is nadrukkelijk benoemd dat behoefte bestaat aan een vast aanspreekpunt bij en ondersteuning vanuit de gemeente. In het algemeen is men positief over cultureel Losser en de kansen en mogelijkheden die de dorpen, de natuur, het landschap, het erfgoed, het actieve verenigingsleven en de lokale evenementen bieden. Waarbij wordt aangetekend dat deze kansen nog beter kunnen worden benut.

2.7 Veranderende samenleving en sector

De samenleving verandert voortdurend. Er zijn demografische ontwikkelingen, zoals vergrijzing en migratie. Technologische en communicatieve ontwikkelingen, zoals digitalisering en social media, vragen om aanpassingsvermogen. Maar ook sociaal-maatschappelijke vraagstukken, zoals het toenemende aantal thuiswonende senioren en mensen met een beperking van wie meer zelfredzaamheid wordt verwacht, brengen opgaven met zich mee. Evenals economische en ruimtelijke vraagstukken. Cultuur kan binnen de verschillende thema's een bindmiddel zijn, de culturele sector zoekt manieren om hierbij aan te sluiten.

De culturele sector ontwikkelt zelf eveneens. Dit als gevolg van onder meer voortdurende maatschappelijke, economische en technologische veranderingen, digitalisering, nieuwe kunstvormen, nieuwe generaties, meer interdisciplinaire samenwerking en andere verdienmodellen en werkwijzen.

Hoofdstuk III

Culturele ambities Losser

In Losser verkeren we in de gelukkig omstandigheid dat er op natuurlijk, landschappelijk en cultureel gebied heel veel is. Door verbindingen te maken, elkaar op te zoeken en samen op te trekken, kunnen nieuwe initiatieven en producten tot stand komen. Uitgangspunt is dan ook: maak gebruik van 'dat wat er is'. Dit leidt tot de volgende culturele ambities voor Losser, die in hoofdstuk IV thematisch worden uitgewerkt:

- **Laat zien wat er is.** Toon de parels van de Schatkamer aan bewoners en bezoekers. Vestig de aandacht op de aanwezige kunst, cultuur, landschappen en het erfgoed. Bijvoorbeeld op podia, in dorpen en in het buitengebied, in routes en tijdens evenementen. Maak hiervoor onder meer gebruik van verhalen, visuele en auditieve middelen, (social) media en lokale talenten.
- **Ontdek wat er is.** Ga actief op zoek naar de culturele infrastructuur van Losser, het aanwezige erfgoed, lokale talenten, creatieve en vernieuwende ondernemingen en muzikale of kunstzinnige activiteiten en ontdek van welke persoonlijke, maatschappelijke of economische waarde dit kan zijn.
- **Gebruik wat er is.** Zet dat wat er is in om bewoners en bezoekers te trekken, te boeien en te binden. Zet het in om doelstellingen te bereiken, vanzelfsprekende of onverwachte samenwerkingsverbanden aan te gaan en nieuwe producten of activiteiten te ontwikkelen.
- **Verbind wat er is.** Samen kunnen we meer. Door bestaande middelen te verbinden hebben we meer mogelijkheden en kunnen we samen iets nieuws creëren. Zoek samenwerking zowel binnen als buiten het culturele veld. Bijvoorbeeld met sociaal-maatschappelijke instellingen, ondernemers, het toerisme en het bedrijfsleven.

Lutterzand Literair

Op 26 en 28 januari 2019 organiseerde de stichting Schrijvers Binnen de eerste editie van het festival Lutterzand Literair. Op verschillende plaatsen op het Lutterzand kwam het publiek interactief in aanraking met schrijvers, die hun eigen werk bespraken. De officiële presentatie van de nieuwe biografie van Willem Wilmink door Elsbeth Etty vond plaats tijdens het festival. Lutterzand Literair kreeg veel media-aandacht en werd zeer goed bezocht: met ruim 200 bezoekers op beide dagen. Het festival bood een mix van cultuur, natuur en erfgoed in samenwerking met particuliere eigenaren en lokale (horeca)ondernemers. Bezoekers kwamen zowel uit als van buiten de regio. Lokale vrijwilligers leverden een belangrijke bijdrage aan het slagen van het festival.

De gemeente heeft een incidentele subsidie verstrekt en is de organisatie behulpzaam geweest bij het zoeken naar andere financieringsmogelijkheden en samenwerking met lokale partners. Dit nieuwe initiatief maakte gebruik van 'dat wat er is': het erfgoed, het landschap, de ondernemers, de mensen en de gastvrijheid. Door dit op een vernieuwende manier te verbinden, ontstond een uniek evenement.

Mocht de organisatie besluiten van Lutterzand Literair een jaarlijks terugkerend evenement te maken, dan liggen er voor lokale stakeholders volop kansen in samenwerkingsverbanden en arrangementen. Een prachtige manier om in een toeristisch rustige tijd bezoekers te trekken en een nieuw publiek te bereiken

Hoofdstuk IV

Visie en ambities in vier thema's

Cultuur stimuleert de ontwikkeling van talent, verbeeldingskracht en creatief denkvermogen. Het biedt afleiding en ontspanning, verbindt groepen en generaties en betreft mensen bij de samenleving. Het maakt ons bewust van onze omgeving en vertelt de geschiedenis van de plek waar we wonen. Het verlevendigt steden en dorpen en maakt plekken aantrekkelijker om te wonen en te bezoeken. Cultuur versterkt dus op verschillende manieren zowel persoonlijke ontwikkeling als leefbaarheid.

Cultuur is geen op zichzelf staand thema, het is verbonden met talloze aspecten van onze samenleving; zowel maatschappelijk als economisch als ruimtelijk. Vanuit deze integrale samenhang en op basis van beleid, lokale wensen, opgaven en ontwikkelingen en input vanuit verschillende partijen is de cultuurvisie van Losser verdeeld in vier thema's. Deze zijn onderling met elkaar verweven.

4.1 Thema 1: Cultuur en educatie

De Onderwijsraad en de Raad voor Cultuur nemen in hun advies Cultuureducatie: leren, creëren en inspireren⁵ als uitgangspunt dat op de basisschool het fundament wordt gelegd voor de culturele ontwikkeling van kinderen en het pad dat zij doorlopen naar de ontwikkeling van hun eigen talenten. De school maakt kunst en cultuur ook toegankelijk voor kinderen die dit van huis uit niet meekrijgen. Dit is belangrijk, omdat cultuureducatie een bijdrage levert aan leer-overstijgende vaardigheden, zoals analyseren, evalueren, creëren en andere 21^e-eeuwse vaardigheden (zie kader). Zo leren kinderen te functioneren in een pluriforme, complexe en snel veranderende maatschappij. Niet voor niets staat in het regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst' 2017-2021' dat interesse in kunst en cultuur, bijvoorbeeld door cultuureducatie, niet vroeg genoeg kan beginnen.

21^e-eeuwse vaardigheden

21^e-eeuwse vaardigheden zijn competenties die we nodig hebben om succesvol deel te kunnen nemen aan de maatschappij van de toekomst. Bijvoorbeeld kritisch denken, creativiteit, probleemoplossend vermogen, ICT- en informatievaardigheden, mediakennis en andere competenties waarop de huidige kennissamenleving een beroep doet.

4.1.1 Primair onderwijs

A. Visie:

De Stichting Culturele Basisvorming Losser (SCBL) stelt⁶:

'Cultuureducatie is van belang voor ieders betrokkenheid bij de samenleving. Door kinderen in aanraking te brengen met kunst en cultuur draag je zorg voor smaakontwikkeling en prikkel je hun zelfbewustzijn en zelfvertrouwen. Wie kennisneemt van kunst, erfgoed en media en daar bewust en actief mee bezig is, doet mee aan de samenleving en ontwikkelt

⁵ Onderwijsraad & Raad voor Cultuur, *Cultuureducatie: leren, creëren, inspireren!* (juni 2012).

⁶ Stichting Culturele Basisvorming Losser (SCBL), *Activiteitenplan Cultuureducatie primair onderwijs gemeente Losser; planning 2017/2018/2019/2020* (16 februari 2017).

begrip voor andere normen, waarden en culturen. Cultuureducatie stimuleert kinderen bovendien om 'andere talen te spreken', waardoor onvermoede talenten boven kunnen komen. Daarnaast draagt cultuureducatie bij aan maatschappelijke doelstellingen als participatie, sociale cohesie en versterking van het burgerschap. Cultuur is een wezenlijk onderdeel van je ontwikkeling tot modern burger en valt daarmee onder de verantwoordelijkheid van zowel overheid als onderwijs.'

Alle scholen in Losser onderschrijven deze visie en hebben de door de SCBL opgezette doorlopende leerlijn cultuur opgenomen in hun schoolplan. De activiteiten van de stichting worden gecoördineerd door een educatieve cultuurcoach.⁷

B. Ambitie

1. Voortzetting, evaluatie en eventueel update cultuur-educatief programma

Gezien de waarde die het heeft om op zo jong mogelijke leeftijd met cultuur in aanraking te komen, is het van belang het bestaande en zeer gewaardeerde cultuur-educatieve programma van de Stichting Culturele Basisvorming in stand te houden. De ontwikkelingen van de afgelopen jaren op het gebied van media en lesmethoden in aanmerking genomen, verdient het aanbeveling om het bestaande pakket te evalueren en het in overleg met het lokale onderwijs waar nodig en mogelijk een update te geven. We willen nieuwe thema's, zoals het smokkelthema in Overdinkel, zo mogelijk een plek geven in het bestaande aanbod. Ook kan vanuit cultuureducatie een verbinding worden gelegd met actuele onderwijsthema's als media en techniek.

2. Structurele borging cultuureducatie

Naast het programma van de Stichting Culturele Basisvorming konden Losserse scholen deelnemen aan het programma 'Muziek in de klas'. Dit programma loopt af, maar zowel landelijk (programma Méér Muziek in de Klas, zie onderstaand kader) als vanuit de provincie Overijssel wordt in overleg met lokale overheden, het onderwijs en het culturele veld gezocht naar mogelijkheden om cultuureducatie en meer specifiek muziekonderwijs structureel te borgen. Losser heeft in dit proces al flinke stappen gemaakt en is daarom door de provincie Overijssel verzocht om een pilot in dit kader te doen. Deze vindt plaats in 2019 (zie kader volgende pagina).

Méér Muziek in de Klas

De Rijksoverheid heeft als ambitie dat elke basisschool in 2020 structureel muziekonderwijs geeft. Hiervoor was middels de subsidie Impuls muziekonderwijs eerst 25 miljoen euro beschikbaar gesteld en daarna, wegens succes van de regeling, een eenmalige verhoging van 5 miljoen euro. Dit budget is inmiddels op. In aansluiting hierop bestaat de landelijke campagne Méér Muziek in de Klas, die zich ten doel stelt structureel muziekonderwijs voor alle 1,6 miljoen basisschoolkinderen in Nederland te realiseren. Méér Muziek in de Klas is een initiatief van het Platform Ambassadeurs Méér Muziek in de Klas, dat hiervoor nauw samenwerkt met verschillende partners. Koningin Máxima is erevoorzitter van het platform. De organisatie van Méér Muziek in de Klas is zeer geïnteresseerd in de Losserse pilot (zie kader volgende pagina) en ziet Losser met betrekking tot Méér Muziek in de Klas als koploper van Overijssel.

⁷ Zie ook 5.3 Combifunctionarissen

Losser met Muziek

Medio 2015 is voor Losser de doorgaande leerlijn 'Losser met muziek' ontwikkeld als vervolg op twee jaar muzikale deskundigheidsbevordering van groepsleerkrachten. Deze doorgaande leerlijn werd bekostigd vanuit subsidie van het Fonds voor Cultuurparticipatie.

De doorgaande leerlijn muziek kwam voort vanuit de vraag van het primair onderwijs om muziek een plek te geven binnen het curriculum. In de scholen waren namelijk niet langer vakleerkrachten muziek actief, waardoor er geen structurele muzieklessen werden gegeven. Het idee was om een leerlijn op te zetten die duurzaam is en waarbij de vakleerkracht samen met de groepsleerkracht verantwoordelijk wordt voor het vak muziek, waardoor de muzieklessen worden geborgen. In theorie leek dit een goed plan, maar in de praktijk bleek het anders uit te werken. Het geven van muzieklessen vergt namelijk bepaalde vaardigheden van een docent en het blijkt dat veel groepsleerkrachten worstelen met het geven van muziekonderwijs.

In gesprek met het Fonds voor Cultuurparticipatie en de provincie Overijssel is dit signaal geuit. Daarop is geconcludeerd dat Losser een prachtig educatief muziekproject voor het basisonderwijs heeft, maar dat andere mogelijkheden moeten worden gezocht om dit in stand te houden. De cultuurcoach van de stichting Fundament heeft op verzoek van de provincie een plan opgesteld voor een pilot die als uitgangspunt heeft muziekonderwijs op de basisschool voor de toekomst te borgen. De provincie heeft voor de uitvoering van deze pilot 10.000 euro beschikbaar gesteld. De pilot richt zich in eerste instantie op muziekonderwijs en wordt vervolgens vertaald naar andere vormen van kunsteducatie, zoals theater, dans, literatuur, erfgoed en media.

3. Bestuurlijk Kader Cultuur en Onderwijs Overijssel

De provincie Overijssel heeft het initiatief genomen voor een bestuurlijk kader Cultuur en Onderwijs Overijssel tussen provincie, gemeenten en onderwijs. De ondertekening van het Bestuurlijk Kader was op 6 maart 2019 door gedeputeerde, scholen en portefeuillehouders. De gemeente Losser was een van de ondertekenaars. In het kader zijn de ambities voor cultuureducatie van de twee overheidslagen en het onderwijs voor langere tijd vastgelegd. De ambitie is:

- cultuureducatie structureel te verankeren in Overijssel
- voor langere tijd (tenminste 8 jaar) afspraken te maken met de verantwoordelijke besturen in Overijssel ten aanzien van cultuureducatie
- los van incidentele programma's en tijdelijke projecten, zoals Cultuureducatie met Kwaliteit en de Impulsregeling Muziek, afspraken maken om cultuureducatie een structurele plek in het curriculum te geven.

Het Bestuurlijk Kader streeft naar lokale afspraken en programma's. De provincie ziet de Losserse pilot muziekonderwijs (zie bovenstaand kader) als een interessante 'vertaling' van beleid naar uitvoering; reden om hiervoor (financiële) ondersteuning aan te bieden. Losser is de eerste gemeente in Overijssel die het Bestuurlijk Kader heeft voortgezet in een lokaal convenant.

4. Aandacht voor media-onderwijs

De snelle ontwikkelingen op het gebied van media noodzaken scholen om hierop in te haken, teneinde kinderen te leren over functies, technieken en ethiek rondom het gebruik (bijvoorbeeld van social media). De wijze waarop dit is ingevuld is per school verschillend. Bibliotheek Losser onderzoekt op welke wijze dit gebeurt en of er behoefte is aan uitbreiding

en/of ondersteuning hierin. Vanuit de gemeente zijn hierbij zowel de ambtenaar cultuur als de ambtenaar onderwijs betrokken.

5. Verbinding cultuuronderwijs primair en voortgezet onderwijs

In overleg met het lokale onderwijs wordt onderzocht of en op welke wijze de doorlopende leerlijnen cultuur en het muziekonderwijs vanuit het primair onderwijs verbonden kunnen worden met het voortgezet onderwijs (zie ook onder voortgezet onderwijs).

4.1.2 Voortgezet onderwijs

A. Visie:

Binnen het voortgezet onderwijs maken kunst, muziek en andere vormen van cultuureducatie deel uit van Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV), kunstvakken en culturele activiteiten zowel binnen als buiten het schoolgebouw. Cultuur kan ook onderdeel zijn van vakken als geschiedenis, Cultuur en Maatschappij, filosofie, godsdienst en Mens en Maatschappij. De invulling verschilt per opleiding en per school.

B. Ambitie:

Subsidieregelingen met betrekking tot cultuureducatie zijn veelal gericht op het primair onderwijs. Wel is er een regeling van het Fonds voor Cultuurparticipatie voor culturele projecten binnen het VMBO en praktijkonderwijs. De doorlopende leerlijn cultuur primair onderwijs van de SCBL heeft geen verbinding met cultuureducatie binnen het VMBO en het voortgezet onderwijs. Een sterkere samenhang is wenselijk, onder meer gezien de ontwikkeling van de 21^e-eeuwse vaardigheden die jongeren nodig hebben om voorbereid te zijn op de samenleving van de toekomst. In overleg tussen primair en voortgezet onderwijs en culturele instellingen willen we onderzoeken of en op welke manier de doorlopende leerlijn cultuur na het primair onderwijs voortgezet kan worden (zie ook primair onderwijs).

4.1.3 Buitenschoolse cultuureducatie en talentontwikkeling

A. Visie:

Jongeren uiten zich tegenwoordig cultureel vaak op manieren die aansluiten bij hun eigen belevingswereld. Zoals hiphop, breakdance, graffiti, blogs en vlogs, skating, gaming, fotografie en theater. Vaak vinden ze daarin hun eigen weg; ze zoeken online informatie, leren via Youtube en van elkaar of organiseren events. Sommige jongeren maken van hun culturele passie hun beroep, bijvoorbeeld in de muziek- en entertainmentwereld, online of in de media. Op sommige plekken ontstaan 'culturele hotspots' die niet alleen fysieke ruimtes betreffen, maar ook digitale netwerken. Hoewel jongeren hun eigen weg zoeken en soms ook vinden, blijft behoefte bestaan aan ondersteuning. Dit kan zijn in de vorm van coaching, een gezamenlijk project, maar ook het bieden van een ontmoetingsplek.

B. Ambitie:

1. Stimuleren creativiteit

Buitenschoolse cultuureducatie draagt eraan bij dat kinderen en jongeren ook buiten het kader van school leren om creativiteit en andere competenties te ontwikkelen, het beste uit zichzelf te halen, doelen te stellen en te bereiken, ergens hun best voor te doen en niet te snel op te geven. In Losser zijn voor kinderen en jongeren verschillende mogelijkheden om creatieve talenten te ontwikkelen, met name op het gebied van muziek en dans. Het programma Lekker Fit (zie kader) laat kinderen op een laagdrempelige manier kennismaken

met muziek. We willen onderzoeken of ook andere culturele activiteiten (theater, beeldende kunst, dans) in dit programma opgenomen kunnen worden.

Lekker Fit

Lekker Fit is een programma dat kinderen laat kennismaken met sport of muziek. Binnen Lekker Fit Muzikaal maken kinderen van 8 – 12 jaar kennis met muziek en in het bijzonder het bespelen van een instrument. Vanuit Lekker Fit kunnen ze doorstromen naar het reguliere muziekonderwijs.

Kinderen uit groep 4 tot en met 7 van de basisscholen in Losser kunnen zich inschrijven voor twee gratis proeflessen op een instrument naar keuze. De lessen worden gegeven door docenten van Fundament Muziek en Dans. De kinderen maken kennis met het bespelen van een muziekinstrument en de technische vaardigheden die daarvoor nodig zijn. Ze leren de basisprincipes van het noten lezen, maar ook het luisteren naar anderen en samen spelen met anderen.

In het programma werken vrijwilligers van de Losserse Muziek Federatie en het primair onderwijs samen. Een gekwalificeerde beroepskracht verzorgt de organisatie van de activiteiten en de ondersteuning en begeleiding van de vrijwilligers. Het programma draagt bij aan het gemeentelijke beleidsthema Meedoen en Gezondheid.

2. Ontmoetingen

Deelname aan cultuureducatie of culturele activiteiten biedt jongeren (evenals deelname aan sport), de mogelijkheid om leeftijdgenoten te ontmoeten. Zeker in het huidige digitale tijdperk is het belangrijk dat jongeren de mogelijkheid hebben elkaar persoonlijk te ontmoeten en het gevoel te hebben ergens bij te horen. Vanuit die gedachte wordt gezocht naar mogelijkheden om het lokale culturele aanbod nadrukkelijker bij jongeren onder de aandacht te brengen en ze aan te moedigen hieraan deel te nemen.

3. Voortzetting combifunctionaris

De mogelijkheden die online worden geboden betekenen niet dat kinderen en jongeren geen behoefte hebben aan persoonlijke ondersteuning. Om een talent echt te ontwikkelen, is professionele begeleiding nodig. In Losser is een aantal combifunctionarissen cultuur⁸ werkzaam. Zij bieden ieder op hun eigen vakgebied zowel binnen het onderwijs als daarbuiten begeleiding. Zij vervullen een essentiële rol in de verbinding tussen binnen- en buitenschools. We hechten aan dan ook aan voortzetting van deze functie.

4. Talent laten zien

Voor talenten is het belangrijk zich te kunnen laten zien. Dit is een van de redenen dat Losser in 2018 voor het eerst deelnam aan de landelijke Week van de Amateurkunst (WAK), waarvan de coördinatie bij de cultuurcoach van de stichting Fundament ligt. Een andere reden voor deelname was het bereiken van een breder publiek en het vergroten van publieksparticipatie. Gezien het succes van de week wordt het voornemen om dit evenement jaarlijks te organiseren toegejuicht.

---

⁸ Zie ook 5.3

4.1.4 Volwasseneducatie

A. Visie:

Een 'leven lang leren' is ook van toepassing op cultuureducatie. Volwassenen worden zich door middel van cultuureducatie eveneens bewust van hun talenten en creatieve denkvermogen en krijgen zo de kans dit verder te ontwikkelen. Daarvoor is het wel van belang dat het culturele aanbod zich laat zien en toegankelijk is.

B. Ambitie:

Nieuw en breder cultuurpubliek kan worden bereikt door laagdrempelige activiteiten als lezingen, boekenclubs, kleinschalige voorstellingen, kennismakingsworkshops, inlooplessen of open lessen en repetities aan te bieden. De lokale kulturhusen en andere ontmoetingscentra bieden hiervoor volop mogelijkheden. Kulturhusen en het culturele veld worden aangemoedigd contact te zoeken om te kijken wat in samenwerking mogelijk is.

Kunstroute en Nationale Kunstweek

Jaarlijks in het voorjaar vindt in Losser een Kunstroute plaats, met exposities bij kunstenaars thuis, in ateliers en op markante plekken. De Kunstroute wordt goed bezocht.

In november 2018 heeft Losser voor het eerst deelgenomen aan de Nationale Kunstweek. De coördinatie was in handen van het Lossers Kunstcollectief. Er waren exposities in de Aloysiusschool in Losser en in 't Trefhuus in Overdinkel. Daarnaast had het Lossers Kunstcollectief een open dag. De expositie in de Aloysiusschool was vier dagen open en heeft in die tijd zo'n 200 bezoekers ontvangen.

4.2 Thema 2: Cultuur en participatie

A. Visie:

Actief of passief deelnemen aan cultuur kan veel betekenen voor een mens. Voor kwetsbare groepen is het een afleiding en een stimulans. Iemand die eenzaam is, hoort door cultureel te participeren ergens bij. Nieuwe inwoners, van iedere nationaliteit en culturele achtergrond, voelen zich via cultuur meer verbonden met de plek waar ze zijn gaan wonen. Ouderen worden gestimuleerd actief te blijven en hun geheugen kan worden getriggerd, bijvoorbeeld door middel van erfgoed. Jongeren kunnen zich creatief ontwikkelen. Individuen en groepen worden door middel van cultuur met elkaar in contact gebracht. Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt kunnen vanuit deelname aan cultuur specifieke vaardigheden ontwikkelen of als cultuurvrijwilliger weer wennen aan het arbeidsproces. Door samen met cultuur bezig te zijn, ontstaat een saamhorigheidsgevoel. Cultuur levert daarmee een bijdrage aan de leefbaarheid van zowel dorpen als buitengebied. Cultuur fungeert dus als het ware als 'bindmiddel' binnen de samenleving.

Stichting leergeld en Kortingsregeling

Steeds meer kinderen in Nederland kunnen om financiële redenen niet meedoen aan activiteiten die voor hun leeftijdsgenootjes heel normaal zijn. Stichting Leergeld Losser biedt kinderen uit minimagezinnen de kans om te kunnen deelnemen aan binnen- en buitenschoolse activiteiten. Bijvoorbeeld door een bijdrage in de contributie voor muzieklessen.

Voor inwoners van Losser vanaf 18 jaar bestaat de Kortingsregeling. Deze biedt waar nodig financiële ondersteuning bij deelname aan activiteiten van verenigingen en instellingen binnen de gemeente Losser.

B. Ambitie:

1. Iedereen kan meedoen

Voorop staat dat iedereen actief of passief aan cultuur moet kunnen meedoen. Dat vraagt om een goede culturele infrastructuur, zichtbaarheid en toegankelijkheid. Voor de culturele infrastructuur betekent het dat er een breed aanbod moet zijn, aansluitend bij alle generaties, diverse interesses en verschillende achtergronden. Voor instellingen en verenigingen betekent het dat hun activiteiten bij een breed publiek bekend moeten zijn, dat men wordt uitgenodigd om deel te nemen en dat deelname mogelijk wordt gemaakt. Met betrekking tot kwetsbare groepen vraagt dat om een wisselwerking met het sociaal domein. Initiatieven kunnen zowel vanuit cultuur als vanuit welzijn ontstaan.

Participatieraad Sociaal Domein Losser

In het verleden had Losser verschillende adviesraden met ieder een eigen expertise, zoals de Cultuurraad. De Participatieraad Sociaal Domein Losser is de opvolger van al deze raden. Aanleiding voor het instellen van één raad is de landelijke visie op participatie: iedereen moet kunnen meedoen, ongeacht een eventuele beperking, afkomst, godsdienst, leeftijd of het inkomen. De Participatieraad Sociaal Domein Losser heeft de intentie om waar mogelijk een bijdrage te leveren aan het tot stand komen van nieuw cultuurbeleid in Losser⁹. Vertegenwoordigers vanuit de participatieraad hebben hiervoor onder meer input gegeven tijdens het Creatief Café en er hebben meerdere gesprekken plaatsgevonden met vertegenwoordigers van de Participatieraad. De participatieraad adviseert over de visienota cultuur.

2. Kwetsbare groepen

De transformatie in de zorg heeft als gevolg dat senioren, mensen met een beperking en andere kwetsbare groepen zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen. Daarnaast heeft onze samenleving te maken met complexe vraagstukken als krimp, integratie, laaggeletterdheid en het bestrijden van eenzaamheid. Cultuur kan binnen dergelijke vraagstukken een belangrijke bijdrage leveren aan preventie, zelfregie en participatie. In Losser bestaat op dit

⁹ Zie <https://participatieraadlosser.com/sport-en-cultuur/> (geraadpleegd: 31 januari 2019).

gebied een aantal voorzieningen. Onderzocht wordt naar meer mogelijk heden om cultuur in te zetten ten behoeve van vraagstukken binnen het sociaal domein.

Taalpunt Losser

Het Taalpunt Losser biedt ondersteuning bij het lezen van lastige stukken, het invullen van formulieren en het beter leren lezen en schrijven. Het Taalpunt houdt spreekuur op de eerste verdieping van 't Lossers Hoes. Wekelijks is er een praatgroep voor anderstaligen.

3. Cultuurprijs

In het kader van burgerparticipatie en om culturele initiatieven te waarderen en stimuleren, kan worden overwogen de tweejaarlijkse Cultuurprijs weer uit te reiken. Er zal met verschillende partijen worden overlegd over de mogelijke invulling en organisatie.

4.3 Thema 3: Cultuur en erfgoed

Erfgoed is een breed begrip. Het betreft overblijfselen uit het verleden, die we belangrijk genoeg vinden om te bewaren, te beschermen en door te geven aan volgende generaties. Daarbij gaat het over voorwerpen in musea, archeologische sporen en vondsten, documenten en beeldmateriaal in archieven, monumenten en andere karakteristieke of betekenisvolle gebouwen, natuurmonumenten en landschappen, stads- en dorpsgezichten, industrieel erfgoed en mobiel erfgoed. Immaterieel erfgoed betreft verhalen, taaluitingen, tradities en gebruiken. In het algemeen kan worden gesteld dat erfgoed het verhaal vertelt van plekken en de mensen die er wonen en hebben gewoond.

Het regeerakkoord¹⁰ stelt dat 'onze waarden en historie als 'ankers van de Nederlandse identiteit in tijden van globalisering en onzekerheid' actief moeten worden uitgedragen. Ook moet worden geïnvesteerd in 'het beter zichtbaar maken en zo mogelijk toegankelijk maken van historische plaatsen in het land die het verhaal van onze geschiedenis vertellen'.

4.3.1 De waarde van erfgoed

A. Visie:

Erfgoed vertelt het verhaal van de plek waar we wonen en over mensen van vroeger en nu. Kennis over het verleden van onze woonomgeving kan bijdragen aan vertrouwdheid, verbondenheid en saamhorigheid. Erfgoed heeft dan ook niet alleen een cultuurhistorische waarde, maar ook een sociaal-maatschappelijke. Daarnaast is het van belang voor de (vrijtijds)economie en het vestigingsklimaat; een stad of dorp dat erfgoed het verhaal laat vertellen, is een aantrekkelijke plek. Zowel om te wonen als om te bezoeken én om een bedrijf te vestigen.

Erfgoed gaat over meer dan de monumentale of intrinsieke waarde alleen. Karakteristieke panden kunnen ook een indirecte waarde voor een gemeenschap hebben. Denk daarbij aan kerken, scholen of panden waaraan een bijzonder gevoel, verhaal of een bijzondere persoon is verbonden. Dergelijke gebouwen kunnen bijvoorbeeld een religieuze, emotionele of culturele waarde hebben voor bewoners en bezoekers en bijdragen aan de mate waarin bewoners zich thuis (blijven) voelen op een plek. Voor het dorp Losser is in december 2018

¹⁰ 'Vertrouwen in de toekomst' 2017-2021 (10 oktober 2017).

een lijst met 24 karakteristieke panden vastgelegd. De gemeenteraad heeft gevraagd om voor Beuningen, de Lutte, Glane en Overdinkel eveneens zo'n lijst te laten samenstellen.

Uit onderzoek¹¹ blijkt dat regio's en steden een positief imago kunnen genereren wanneer bestaande elementen uit de lokale identiteit worden meegenomen in de beeldvorming. Het lokale erfgoed, zowel het materiële als het immateriële, versterkt dus de identiteit. Van deze kennis kan gebruik worden gemaakt bij de profilering van Losser, onder meer ten behoeve van de (vrijtijds)economie en het vestigingsklimaat.

B. Ambitie

1. Betrekken van inwoners

Het Losserse erfgoed vertelt het verhaal van de dorpen en het landschap en de mensen van vroeger en nu die er leven en werken. Dat erfgoed is van iedereen, de zorg ervoor is dan ook een verantwoordelijkheid die inwoners en overheid met elkaar delen. Door het 'Verhaal van Losser' vaker te vertellen willen we inwoners bij het lokale erfgoed betrekken.

2. Vitale dorpen

Het Coalitieakkoord 2018-2022 spreekt in het kader van de leefomgeving over 'vitale karakteristieke kerkdorpen'. Het lokale erfgoed, zowel monumenten als tradities, gewoonten en verhalen, levert hieraan een belangrijke bijdrage. In Losser zijn verschillende ruimtelijke en toeristische projecten waarin erfgoed een plek heeft. Deze lijn zal worden doorgezet.

3. Monumentenraad en historische verenigingen

Losser kent een Monumentenraad en binnen de gemeente is een aantal historische verenigingen actief, met een zeer uitgebreid ledenbestand. Historische instellingen en verenigingen zijn belangrijke partners bij het uitdragen van de geschiedenis van Losser en het bevorderen van het bewustzijn rondom beheer en behoud van erfgoed. Waar mogelijk worden deze organisaties ingezet en betrokken bij het uitdragen van het Verhaal van Losser.

4. Versterking uitstraling

Evenementen en activiteiten die aansluiten bij de identiteit van Losser, dragen bij aan versterking van het beeld dat we willen uitstralen. Organisaties, instellingen en verenigingen worden aangemoedigd gemeenschappelijke erfgoedthema's in dit kader te zoeken. Het Smokkelthema in Overdinkel is hiervan een voorbeeld.

5. Digitalisering

Digitalisering biedt kansen om meer mensen in aanraking te brengen met erfgoed en informatie wordt beter bewaard. Waar mogelijk wordt vaker gebruik gemaakt van digitale middelen in relatie tot het beleven van de geschiedenis.

6. (Eu)regionale verbinding

In regionaal verband wordt momenteel gekeken naar mogelijkheden om door onderlinge verbinding het Twentse erfgoed beter onder de aandacht te brengen en het onder meer in te zetten ten behoeve van de vrijetijdseconomie. Losser sluit hierbij waar mogelijk aan. Internationale uitwisseling en inspiratie door samenwerking met en presentatie aan het buitenland biedt mogelijkheden. Waar mogelijk zoeken we aansluiting bij euregionale erfgoedprojecten en bieden we informatie in andere talen.

---

¹¹ Zie Pascal Gielen et al, *De waarde van cultuur. Onderzoeksopdracht Rijksuniversiteit Groningen* (2014) p.54.

Kunst op de Bleek

De Losserse Bleek is elk jaar een van de plekken waar tijdens de Kunstroute Losser beeldende kunst wordt geëxposeerd. Vaak laten de kunstenaars zich inspireren door de geschiedenis van de plek.

De combinatie van erfgoed en kunst is een vorm van storytelling: het verhaal van de plek wordt er mee onder de aandacht gebracht. Verhalen spreken tot de verbeelding en helpen om bewoners en bezoekers te interesseren en te betrekken.

4.3.2 Nieuwe Omgevingswet

A. Visie:

Erfgoed maakt deel uit van de nieuwe Omgevingswet, die naar verwachting in 2021 in werking zal treden. Tot die tijd is de Erfgoedverordening van de gemeente Losser van toepassing. In de nieuwe Omgevingswet worden onder meer de volgende zaken ondergebracht:

- vergunning (archeologische) rijksmonumenten
- (aanwijzen) stads- en dorpsgezichten
- aanstellen van een monumentencommissie
- rekening houden met cultureel erfgoed bij een omgevingsplan
- het aanwijzen van provinciale en gemeentelijke monumenten

B. Ambitie:

Cultuurhistorische waardenkaart

Vanuit de nieuwe Omgevingswet krijgt erfgoed een integrale rol binnen ruimtelijke projecten. In de 'Notitie karakteristieke gebouwen centrum Losser' is vastgelegd op welke wijze de karakteristieke gebouwen in het nog te actualiseren bestemmingsplan Losser centrum planologisch worden beschermd. De notitie wordt geïmplementeerd in het nog te actualiseren bestemmingsplan Losser centrum. In het dorp Losser zijn de karakteristieke gebouwen geïnventariseerd. Wanneer we het bovengrondse onroerende materiële erfgoed van de hele gemeente Losser in beeld hebben, zijn we beter in staat het te integreren in ruimtelijke plannen. Een optie is het laten samenstellen van een cultuurhistorische waardenkaart met historische en karakteristieke (steden)bouwkundige en cultuurlandschappelijke waarden. Op basis daarvan kunnen onderbouwde analyses en belangenafwegingen worden gemaakt ten behoeve van de ruimtelijke ordening en de borging van monumenten en erfgoed in bestemmingsplannen.

4.3.3 Archeologie

A. Visie:

Het ondergrondse erfgoed van Losser, de archeologie, is vastgelegd in een archeologische waardenkaart. De provincie Overijssel hecht eraan het publiek bij archeologie te betrekken en heeft hiervoor subsidieregelingen.

B. Ambitie

Het zichtbaar en toegankelijk maken van archeologie is niet eenvoudig. Momenteel wordt in provinciaal en regionaal verband naar mogelijkheden (zoals Archeo Hotspots) gezocht om het publiek te informeren over en te betrekken bij archeologie. Losser zorgt ervoor op de hoogte te blijven van ontwikkelingen in dit kader en zal waar mogelijk aansluiten.

4.3.4 Geologisch erfgoed

A. Visie:

Zowel natuurlijke als cultuurhistorische ontwikkelingen hebben sporen in het landschap achtergelaten. Binnen onze gemeente speelt de Dinkel hierin een belangrijke rol. Losser heeft een bijzondere geologie. Omdat het een van de weinige plekken in Nederland is waar vast gesteente uit verschillende tijdperken zo dicht aan de oppervlakte ligt, worden locaties als de Staringgroeve, keileemgroeve 'De Osse' en het Lutterzand (aardkundig monument) graag bezocht door wetenschappers en andere geïnteresseerden.

B. Ambitie:

De geologie binnen de gemeente Losser is uniek en dat willen we graag vertellen. Dit gebeurt via Tourist Info, maar er zijn meer mogelijkheden. Bijvoorbeeld in (regionale) projecten of in samenwerking met partijen als Landschap Overijssel. De Stichting Geopark Twente heeft de ambitie de geologie van Twente nadrukkelijker onder de aandacht te brengen en in te zetten voor meer bezoekers voor de regio. In dat kader doet de stichting onderzoek naar een kostendekkend verdienmodel. Archeologie en erfgoed zijn met de plannen verbonden. Losser neemt met interesse kennis van deze en andere plannen en ontwikkelingen en zal waar mogelijk aansluiten of zelf het initiatief nemen.

4.3.5 Landschappelijk erfgoed

A. Visie:

Het Twentse landschap is niet alleen door de natuur bepaald; de mens heeft er grote invloed op gehad. Het erfgoed van het landschap betreft onder meer essen, houtwallen, landmarken, grafheuvels, buitenplaatsen, parken, tuinen en groen in steden en dorpen. Het buitengebied van Losser kent veel van dit landschappelijke erfgoed. Het is voor een belangrijk deel gezichtsbepalend voor de gemeente en daarmee sterk verbonden met de identiteit en de herkenbaarheid.

B. Ambitie:

Losser hecht er aan het landschappelijk erfgoed zo goed mogelijk te bewaren. Dit zonder het 'onder een glazen stolp' te leggen, want een gebied moet wel leefbaar zijn. Aandacht voor landschappelijke waarden maakt integraal deel uit van ruimtelijke projecten.

4.4 Thema 4: Cultuur en economie

Kunst en cultuur zijn economische aanjagers. De ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Infrastructuur en Milieu hebben in 2017 een rapportage gepubliceerd van een onderzoek naar de verbinding van de driehoek economie – cultuur – ruimte.¹² Een

---

In ¹² Regioplan, *Pas de deux? Het ruimtelijk samenspel van cultuur en economie in Nederland: een beleidsverkenning* (2017).

belangrijke relatie tussen cultuur en economie ontstaat doordat de aanwezigheid van kunst- en cultuuraanbod een aantrekkelijk arbeidsaanbod (*human capital*) aantrekt.

De culturele sector biedt direct en indirect werkgelegenheid vanuit de deelsectoren kunsten en erfgoed, media- en entertainmentindustrie en creatieve en zakelijke diensten. Onder creatieve zakelijke dienstverlening vallen onder meer architectenbureaus, reclamebureaus en design. Er wordt geld verdiend met en aan theaters, films, concerten, tentoonstellingen en erfgoed. Culturele projecten creëren eveneens werkgelegenheid.

4.4.1 Vrijtijdseconomie

A. Visie:

Gastvrij Overijssel, de netwerkorganisatie van partijen voor de vrijetijdseconomie in Overijssel, heeft in maart 2016 een programma geïntroduceerd dat inzet op innovatie en samenwerking in de vrijetijdseconomie. Het is gericht op vernieuwende bedrijfsvoering en producten en op meer mensen die langer verblijven en meer besteden. Hiertoe wordt ook samenwerking met disciplines als zorg, sport, natuur en cultuur gezocht. Cultuur – bijvoorbeeld in de vorm van muziek, evenementen, musea, theaters en erfgoed – wordt gezien als een belangrijk drager van het vrijetijdsproduct.¹³

B. Ambitie:

De gemeente Losser kan kunst, cultuur en erfgoed nadrukkelijker inzetten ten behoeve van de vrijetijdseconomie. Het landschappelijke, materiële en immateriële erfgoed bieden volop kansen. Evenals evenementen en sfeervolle locaties als Openluchttheater Brilmansdennen. Door meer onderlinge verbinding te zoeken en te focussen op de identiteit van de dorpen, kunnen activiteiten aan kracht winnen.

4.4.2 Vestigingsklimaat

A. Visie:

Het vestigingsklimaat van een stad of dorp betreft het woonplezier van inwoners en de mate van aantrekkelijkheid voor potentiële nieuwe inwoners en bedrijvigheid. Het wordt beïnvloed door onder meer bereikbaarheid, winkels, gezondheidszorg, werkgelegenheid en sportieve voorzieningen. Ook cultuur levert een bijdrage aan de aantrekkelijkheid van het vestigingsklimaat.

B. Ambitie:

Losser streeft er naar de culturele voorzieningen op peil te houden én ze onder de aandacht te brengen.

4.4.3 Creatief ondernemerschap

A. Visie:

Creatief ondernemerschap betreft zowel creatieve bedrijven en beroepen als ondernemers die zich op een vernieuwende manier weten te onderscheiden. Bijvoorbeeld door een creatieve invulling te geven aan hun werk of een bepaalde locatie. Denk daarbij aan een

---

¹³ Gastvrij Overijssel, *Programma Vrijtijdseconomie 2016-2020 'Overijssel maakt werk van gastvrijheid en vrije tijd'*.

nieuwe bestemming voor een karakteristiek pand, een atelier in een boerenschuur, exposities in leegstaande winkels of de ontwikkeling van een nieuw product.

B. Ambitie:

Losser streeft er naar kunst, cultuur en erfgoed in te zetten ten behoeve van de lokale economie. Partijen worden aangemoedigd elkaar op te zoeken en te ontdekken hoe samen nieuwe en vernieuwende initiatieven tot stand kunnen worden gebracht. De provincie heeft een regeling voor vernieuwende toeristische producten die ontstaan vanuit samenwerking tussen ondernemers en partners in andere sectoren (regeling PMPC, zie bovenstaand kader). Culturele instellingen kunnen hierin een aantrekkelijke partner zijn.

Product Markt Partner Combinatie

Product Markt Partner Combinatie (PMPC) betreft een subsidieregeling van de provincie Overijssel. Doel is het stimuleren van nieuwe vrijetijdseconomische producten die door samenwerkende ondernemers of organisaties in Overijssel zijn ontwikkeld. Om in aanmerking te komen voor de regeling, dient het product bij te dragen aan het aantrekkelijker en sterker maken van de vrijetijdssector in Overijssel.

Ondernemers in Noordoost-Twente zijn in het kader van het langeafstandswandelpad Twents Blokje Om tijdens een bijeenkomst in december 2018 in Erve Kraesgenberg geweest op de mogelijkheden van de PMPC. De provincie organiseerde eind januari 2019 in samenwerking met Hogeschool Saxion een PMPC-bijeenkomst georganiseerd voor de regio Twente vanuit het thema Textiel.

Culturele en erfgoedinstellingen en -verenigingen kunnen voor de vrijetijdseconomie aantrekkelijke partners zijn. Wanneer een gezamenlijk product wordt ontwikkeld, dan kan dit wellicht in aanmerking komen voor een PMPC.

Hoofdstuk V Uitvoering

De voorliggende opgaven en de gestelde ambities kunnen we alleen verwezenlijken wanneer Losser een aantrekkelijk en toegankelijk cultureel aanbod heeft en een stevige culturele infrastructuur. Hoe gaan we dat organiseren?

5.1 Culturele infrastructuur

A. Visie:

Het geheel van culturele instellingen, voorzieningen, collecties, individuele initiatiefnemers, vrijwilligers en structurele en tijdelijke culturele evenementen, projecten en initiatieven vormt de culturele infrastructuur van een gemeenschap. In Losser bestaat de professionele kern daarvan uit bibliotheek en muziekschool (stichting Fundament). Daarnaast zijn er talloze culturele verenigingen, verspreid over de dorpen. Elk dorp heeft eigen voorzieningen, de hoeveelheid hangt samen met de omvang van de dorpsgemeenschap. In De Lutte, Losser en Overdinkel is een kulturhus dat als ontmoetingsplek fungeert. In Glane vervult het Dorpshuis deze rol, in Beuningen wordt gewerkt aan de realisatie van een centrale ontmoetingsplek.

B. Ambitie:

Vanuit het oogpunt van toegankelijkheid en deelname vindt de gemeente het wenselijk dat culturele activiteiten waar mogelijk in de naaste omgeving worden aangeboden. Teneinde beschikbare middelen, deskundigheid en menskracht zo efficiënt mogelijk in te zetten, worden instellingen en verenigingen aangemoedigd om samenwerking te zoeken. Bijvoorbeeld op bestuursniveau, binnen thema's als 'bereiken en behouden' van jeugdleden en vrijwilligers en bij de organisatie van optredens en evenementen.

5.2 Stichting Fundament

A. Visie:

Bibliotheek en muziekschool vervullen een sleutelpositie in het Losserse culturele leven. Het zijn professionele instellingen met ervaren beroepskrachten en goed bezochte activiteiten. Zowel muziekschool als bibliotheek onderhoudt intensieve contacten met het lokale onderwijs. De muziekschool zet de aanwezige kennis en ervaring ook in ter ondersteuning van het muzikale amateurveld. Beide instellingen organiseren eveneens activiteiten die specifiek zijn gericht op kwetsbare groepen.

Bibliotheek en muziekschool vallen onder de stichting Fundament, die daarnaast als derde pijler welzijn heeft. Stichting Fundament activeert en ondersteunt inwoners van de gemeente Losser in hun persoonlijke ontwikkeling en om volwaardig deel te kunnen nemen aan de samenleving. Dit gebeurt door middel van activiteiten en zoveel mogelijk samen met bewoners, vrijwilligers en netwerkpartners. De kerndoelstellingen zijn:

- ontmoeten, activeren en vergroten van zelfredzaamheid
- signaleren op beleidsmatig en op persoonsniveau
- ontwikkelen van nieuwe diensten en activiteiten
- de inzet van vrijwilligers
- samen met netwerkpartners

B. Ambitie:

De verbinding binnen één stichting van zowel culturele als welzijnsactiviteiten biedt veel mogelijkheden om de inzet van cultuur binnen het sociaal domein te intensiveren. Onder meer in het kader van preventie en zelfredzaamheid.

5.3 Combifunctionarissen

A. Visie:

Een combinatiefunctionaris is aangesteld om de betrokkenheid van een breed publiek bij sport- en cultuuractiviteiten te stimuleren. Losser heeft een aantal combifunctionarissen. Zij zijn werkzaam bij de bibliotheek, de muziekschool, stichting Culturele Basisvorming Losser en binnen de sport.

Brede Regeling Combinatiefuncties

Gemeenten willen dat kunst, cultuur en sport voor alle inwoners toegankelijk zijn en blijven. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft daarom ingezet op uitbreiding van het aantal combinatiefuncties voor sport en cultuur (buurtsport- en cultuurcoaches) en op kwaliteitsverbetering. Losser neemt deel aan de Brede Regeling Combinatiefuncties (voorheen Brede Impuls Combinatiefuncties). Vanaf 1 januari 2019 is deze regeling aangepast met een andere focus en meer budget. De nieuwe doelstellingen van de regeling zijn:

-Een leven lang sporten, bewegen en deelnemen aan cultuur voor iedereen mogelijk maken. Met in het bijzonder aandacht voor de (talent)ontwikkeling van jeugd en jongeren op en rond scholen, voor mensen die in armoede leven en voor andere groepen die belemmeringen ervaren om deel te nemen aan sport en cultuur (bijvoorbeeld vanwege leeftijd/levensfase, gender, fysieke of mentale gezondheid, seksuele geaardheid of etnische/sociale achtergrond of positie).

-Duurzaam versterken en innoveren van sport-, beweeg- en cultuuraanbieders/vrijwilligersorganisaties. Bijvoorbeeld op het gebied van besturen, vrijwilligers, kader, diversiteit, inclusief en vraaggericht handelen.

-Lokale verbindingen tot stand brengen en uitbouwen. Bijvoorbeeld tussen gemeentelijke beleidsdomeinen en voorzieningen, gesubsidieerde en commerciële sport en cultuur, organisaties in onderwijs, bso/kinderopvang, welzijn, zorg en het bedrijfsleven.

De ministeries van VWS, OCW en SZW stellen middels de regeling geld beschikbaar voor gemeenten om combinatiefunctionarissen aan te stellen. Het gaat hier om cofinanciering; gemeenten die deelnemen dragen 60% van de kosten bij, zelf en/of via lokale partners. Losser heeft combifunctionarissen voor zowel sport als cultuur. Financiering voor de bestaande fte's voor de komende vier jaar is voorzien. Voor cultuur betreft dit 1,82 fte.

B. Ambitie:

De culturele combifunctionarissen vervullen een spilfunctie binnen de Losserse cultuureducatie en -participatie. Vanuit een gezamenlijk creatief-sportief-educatief overleg

wordt gestreefd naar een beter publieksbereik door middel van samenwerking en aansprekende projecten.

5.4 Cultuurbeleid binnen gemeentelijke organisatie

In Losser is een aantal jaren geen beleidsadviseur cultuur werkzaam geweest. Cultuurtaken zijn uitgevoerd, maar er is geen nieuw beleid vastgesteld. Bij de begrotingsvaststelling 2017 is besloten geld vrij te maken voor het aanstellen van een beleidsambtenaar cultuur. Daarop is met ingang van 1 mei 2017 op tijdelijke basis een beleidsadviseur cultuur voor acht uur per week aangesteld. De praktijk leerde al snel dat er volop werk ligt voor deze ambtenaar. Zoals vragen vanuit het cultuur- en erfgoedveld, regionale en provinciale contacten en samenwerkingsverbanden, in- en externe adviezen, verbinding met de vrijetijdseconomie, projecten, subsidies, intern en extern overleg over cultuur gerelateerde zaken, betrokkenheid bij integrale projecten en afstemming met collega's. Vanuit de in- en externe behoefte aan structureel cultuurbeleid is besloten de tijdelijke functie beleidsadviseur per 1 januari 2019 om te zetten in een vaste functie (zestien uur per week).

A. Visie:

De beleidsadviseur cultuur is primair gericht op advisering over en de doorontwikkeling van de gemeentelijke beleidsvisie cultuur. Andere taken zijn intensivering van intergemeentelijke samenwerking, vertegenwoordiging van Losser binnen cultuurregio Twente en andere regionale en provinciale culturele en erfgoedprojecten, participatie binnen (integrale) projecten, advisering over subsidies en het verzamelen en verbinden van ideeën.

B. Ambitie:

Na vaststelling van de visienota cultuur wordt vanuit cultuurbeleid aandacht besteed aan de doorontwikkeling van het cultuurbeleid en op onderdelen projecten en uitvoeringsprogramma's.

5.5 Subsidies en andere middelen

De gemeente Losser hecht aan een goede culturele infrastructuur en een aantrekkelijk cultureel aanbod. De gemeente ondersteunt het lokale culturele leven dan ook via jaarlijkse structurele waarderingssubsidies. Nieuwe initiatieven worden aangemoedigd door middel van incidentele subsidies die twee keer per jaar kunnen worden aangevraagd en in principe eenmalig worden verleend. Organisaties kunnen tweemaal per jaar (voor 1 april en voor 1 oktober) een verzoek indienen bij de gemeente voor een incidentele subsidie. Voor beide data wordt 45% van het beschikbare budget gereserveerd. 10% van het budget wordt gereserveerd voor 'spoedgevallen'. Het voor 2019 beschikbare budget bedraagt € 35.000. Voor het al dan niet toekennen van incidentele subsidies worden jaarlijks speerpunten van beleid vastgesteld. Voor 2019 zijn dit: Leefbaarheid/Vrijwilligers, Gezondheid, Sport, Recreatie en Toerisme, Kunst en Cultuur, Armoedebestrijding, Sociaal Domein, Natuur en Milieu. De verschillende dorpskernen beschikken over een 'dorpsbudget', waarvoor dorpsraden twee keer per jaar een verzoek kunnen indienen bij de gemeente.

De provincie Overijssel kent verschillende cultuursubsidies. Een aantal van deze subsidies dient door een gemeente aangevraagd te worden, andere subsidies juist door de organiserende instelling of vereniging. In het algemeen is voor deze subsidies cofinanciering vereist. Daarnaast bestaan er diverse particuliere fondsen die subsidies voor kunst, cultuur en erfgoed beschikbaar stellen.

A. Visie:

1. Informatie over subsidies

De gemeente geeft informatie over lokale, provinciale en andere subsidies, is contactpersoon richting de provincie, kan doorverwijzen naar overige instanties en meedenken over aanvragen.

2. Ondersteuning gemeente

Ondersteuning vanuit de gemeente kan, naast financiële middelen, ook gegeven worden in de vorm van kennis en deskundigheid.

3. Toekomstbestendig

In periodes van forse overheidsbezuinigingen op cultuur is gebleken dat organisaties die te afhankelijk zijn van overheidssubsidies zeer kwetsbaar zijn. Momenteel wordt meer waarde gehecht aan cultuur en zijn er meer mogelijkheden. Maar dit kan in een ander politiek klimaat snel veranderen. Met het oog op de toekomstbestendigheid moedigen we organisaties aan op zoek te gaan naar diverse bronnen van inkomsten.

B. Ambitie:

1. Samenwerking

Instellingen en verenigingen zoeken elkaar vaker op, teneinde kennis en werkzaamheden met betrekking tot subsidieaanvragen te delen. Een aantal regelingen is bovendien specifiek gericht op (vernieuwende) samenwerkingsverbanden.

2. Fondsenwerving

We ondersteunen instellingen, verenigingen en projecten bij het zoeken naar mogelijkheden voor financiële ondersteuning en het effectief inzetten van beschikbare middelen. Denk daarbij onder meer aan particuliere fondsen, samenwerkingsverbanden (zowel binnen als buiten het culturele veld), andere businessmodellen, samenwerking met en sponsoring vanuit het bedrijfsleven en het bereiken van nieuwe publieksgroepen.

5.6 Vrijwilligers

A. Visie:

Binnen de culturele wereld is de bijdrage van vrijwilligers van essentieel belang. Ook in Losser kunnen culturele activiteiten worden aangeboden dankzij het grote aantal betrokken vrijwilligers. Door vergrijzing en de hogere pensioenleeftijd wordt het echter moeilijker om vrijwilligers te vinden.

Vrijwilligerswerk dient verschillende doelen. Primair wordt de betreffende organisatie of het evenement ondersteund. Maar het is tweerichtingsverkeer, want de vrijwilliger zelf heeft de mogelijkheid om nieuwe kennis en (werk)ervaring op te doen, te participeren in een groep en een zinvolle bezigheid te beoefenen.

B. Ambitie

1. Binden en boeien vrijwilligers

We willen samen met het lokale verenigingsleven zoeken naar mogelijkheden om vrijwilligers te boeien en binden. Het thema 'vrijwilligers' kan desgewenst aan de orde komen in een van de te organiseren Creatief Cafés, waarbij participanten ideeën kunnen uitwisselen.

Hoofdstuk VI

Ten slotte

Deze visienota biedt een basis om de komende jaren verder te bouwen aan het Losserse cultuurbeleid. In aansluiting op nieuwe ontwikkelingen kunnen onderdelen worden geactualiseerd. Met het coalitieakkoord 2018-2022 'Met opgestroopte mouwen vooruit. *En noe verdan!*' als leidraad vindt verdere uitwerking plaats. Daarnaast worden culturele projecten uitgevoerd en zijn kunst, cultuur en erfgoed onderdeel van economische, ruimtelijke en maatschappelijke projecten. Deze visie dient daarbij als richtlijn en als 'kapstok' voor beleid en uitvoeringsprogramma's.